

Rapport 2011:66

Markarbeten i Västra Varvsgatan i Åhus

Arkeologisk förundersökning 2011

Christer Carlsson

Rapport 2011:66

Markarbeten i Västra Varvsgatan i Åhus

Arkeologisk förundersökning 2011

Christer Carlsson

Fornlämnings nr: 23
Åhus 558:6, Åhus stad
Kristianstads kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134

291 22 Kristianstad

Telefon (Regionmuseets växel): 044-13 58 00

Malmö

Erlandsrovägen 5

218 45 Vintrie

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2011 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2011:66

Omslag: Schakt i Västra Varvgatan. Foto: Christer Carlsson

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle.

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund	5
Topografi	5
Historik och fornlämningsmiljö	5
Resultat från den arkeologiska förundersökningen i november 2011	6
Referenser	8
Administrativa uppgifter	9

Fig.1. Åhus i Kristianstad kommun, Skåne.

Fig. 2. Undersökningsområdets läge i Åhus.

Sammanfattning

Sydsvensk Arkeologi AB har utfört en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Åhus 558:6 vid Västra Varvsgatan i Åhus stad, Kristianstad kommun, Skåne län. Undersökningen föranleddes av installation av fjärrvärme i fastigheten. Det ca 10 m långa schaktet grävdes i sin helhet genom moderna utfyllnadsmassor och inga lämningar av arkeologiskt intresse påträffades.

Inledning

Sydsvensk Arkeologi AB har den 24 november 2011 utfört en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Åhus 558:6 i Åhus innerstad. Exploatören C4 Energi AB planerar en utbyggnad av fjärrvärmenätet i Åhus innerstad. Det aktuella ärendet berör ett ca 10 m långt anslutningsschakt vid fastigheten Åhus 558:6 (Fig. 1-3).

Bakgrund

Exploateringsområdet ligger inom Åhus medeltida stadskärna (Åhus RAÄ 23), vilken innehåller en rad bevarade kulturlager och byggnader från såväl medeltiden som senare epoker. I kvarteren ner mot hamnen, där undersökningsområdet ligger, har tidigare påträffats en rad lämningar från den gamla staden; såsom medeltida byggnadslämningar och föremål relaterade till sjöfart och handel. Av denna anledning lämnade exploatören in en ansökan om tillstånd till ingrepp i området till Länsstyrelsen i Skåne län. Beslut i ärendet fattades i november 2011 (431-18684-11).

Topografi

Åhus ligger på sandslätten invid kusten, en dryg mil sydost om Kristianstad. Det är i huvudsak den omgivande fullåkersbygden som har satt sin prägel på området, även om det finns inslag av sandstrand och strandskog. Den historiska delen av staden Åhus är belägen omkring 5 m ö. h. och ligger vid den nordvästra stranden av Helge å, strax innanför dess mynning.

Historik och fornlämningsmiljö

Åhus omnämns som stad i en källa från slutet av 1300-talet. Dess kyrka anses vara från 1100-talet och till samma århundrade dateras även Aosehus, biskopsborgen, nära Helgeås mynning (Olofson & Röslin 1949 samt Medeltidsstaden 1984). Stadsmuren är till vis del bevarad och har sannolikt tillkommit vid mitten av 1300-talet.

Det fyrkantiga stadstorget väster om förundersökningsområdet torde ha skapats under 1200-talet och i samband med detta utformades även det anslutande rätvinkliga gatunätet. Vid torget har en rad arkeologiska undersökningar utförts under årens lopp. Vid en undersökning år 1988 påträffades lämningar efter en stadsgård med intilliggande gropar och brunnar samt ett fyndmaterial bestående av djurben, keramik och verktyg (Pettersson 2005).

Strax norr om förundersökningsområdet fanns under medeltiden även ett dominikanerkloster. Under åren 1994-95 utfördes en arkeologisk undersökning i Kv. Klostret, där klostret en gång var beläget. Vid undersökningen påträffades bland annat en rad medeltida huslämningar och föremål, som kunde visa att området utnyttjats intensivt under hög- och senmedeltiden (Bondesson Hvid 1995).

I Kv. Munken, just söder om förundersökningsområdet, gjordes år 1996 en större undersökning av dominikanerklostrets tidigare kyrkogård. Vid undersökningen framkom en rad medeltida gravar, liksom ett stort och mycket varierat fyndmaterial av medeltida vardagsföremål (Lilja, Jacobsson och Arcini 2001).

Resultat från den arkeologiska förundersökningen i november 2011

I samband med den arkeologiska förundersökningen påträffades inga lämningar av arkeologiskt intresse. Schaktet för fjärrvärmeanslutningen grävdes i sin helhet i moderna utfyllnadsmassor utan att några arkeologiska lämningar kom att beröras av ingreppet (Fig. 3). Området släpptes därför utan att vidare undersökningar var nödvändiga.

Då det kan misstänkas att närområdet innehåller bevarade kulturlager från såväl medeltiden som senare perioder bör dock alla former av framtida ingrepp i Västra Varvsgatan stå under bevakning av antikvarisk personal. Av särskilt intresse är den relativa närheten till stadens medeltida torg, stadens dominikanerkloster och dess medeltida hamnområde.

Då förundersökningsområdet var beläget intill fastigheten Åhus 558:6 vid Västra Varvsgatan i centrala Åhus är det inte förvånande att husets grund såg ut att vila på äldre kulturlager, medan lagren i gatan utanför fasaden blivit utschaktade till följd av ett stort antal äldre ledningsdragningar. Detta kunde konstateras redan Det kan även tilläggas att husets gråstensgrund inte var särskilt djup och att den möjligtvis härrör från ett äldre hus på platsen.

Fig. 3. Förundersökningschaktet från väster. Schaktet visade sig endast innehålla moderna utfyllnadsmassor. Foto Christer Carlsson.

Referenser

Bondesson-Hvid, B. 1995. *Arkeologisk förundersökning 1994-95. Kv. Klostret 3. Åhus. Fornlämning 23. Skåne*. Kristianstad Läns museums rapportserie. Kristianstad 1995.

Lilja, H., Jacobsson, B. & Arcini, C. 1996. *Svartbrödernas kyrkogård i Åhus. Arkeologisk undersökning 1996. Fornlämning 23, Åhus sn, Skåne*. Rapport Riksantikvarieämbetet, UV-Syd 2001:31 och Regionmuseet i Skåne 2001:20. Lund & Kristianstad 1996.

Medeltidsstaden nr 52. Åhus. Red. B. Rosenberg. Rapport utgiven av Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer. Stockholm 1984.

Pettersson, L. 2005. *Medeltida stadslämningar vid Åhus torg. Arkeologisk för- och slutundersökning 1988*. Regionmuseet i Kristianstads rapportserie 2005:54.

800 år i Åhus Utgiven med anledning av Åhus 800-årsjubileum 1949. Red. Olofsson, C. & Röstin, S. Kristianstad 1949.

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB dnr:	110104
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-18684-11
Datum för beslut:	2011-11-15
Län:	Skåne
Kommun:	Kristianstad
Socken:	Åhus
Fastighet:	Åhus 558:6
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3E 0b
Koordinatsystem:	RT 90, 2,5 gon väst
X koordinat:	620039,433
Y koordinat:	140564,446
Höjdsystem:	RH 2000
M ö.h.	4,5 m.ö.h
Fältarbetstid:	24 november 2011
Antal arbetsdagar:	0,5
Antal arkeologtimmar:	4
Antal maskintimmar:	4
Exploateringsyta:	Ca 10 m ²
Undersökt yta:	Ca 10 m ²
Platschef:	Christer Carlsson
Personal:	Christer Carlsson
Uppdragsgivare:	C4 Energi AB
Dokumentationsmaterial:	Fotografier och ritningar, Regionmuseet i Kristianstad
Kostnader:	12 000 SEK

Sydsvensk Arkeologi AB

Rapporter 2011

1. Södervidinge kyrkogård - Södervidinge sn, FU 2010, Bertil Helgesson
2. Nytt golv i Östraby kyrka, Östrabys sn, FU 2011, Jan Kockum
3. Ny belysning, Gamla staden 8:1 i Helsingborg, Helsingborg, FU 2010, Jan Kockum
4. Balsby 23:1 & 29:2, Nosaby sn, FU 2010, Anders Edring
5. Fjärrvärme i Östra Tommarp - Östra Tommarp sn, FU 2010, Lars Jönsson
6. Fjärrvärme genom Härlövs by, Kristianstad, FU 2010, Jan Kockum
7. Svedala kyrka, Svedala sn, FU 2010, Lars Jönsson
8. Näsbyholm sätesgård, Gärdslövs sn, FU 2010, Lars Salminen
9. Ny gatubrunn i Valdemars väg i Vä, Vä sn, FU 2011, Jan Kockum
10. Fjärestads kyrka, Fjärestad sn, FU 2011, Tony Björk
11. Gustav Adolfs Torg, Malmö. FU 2010, Joakim Frejd
12. Järnvägen 1:1, Malmö. FU 2011, Joakim Frejd
13. Kv Minerva 24 i Helsingborg, Helsingborg, FU 2011, Jan Kockum
14. Cementen 13, Malmö, AU 2011, Per Sarnäs
15. Bältinge bytomt, Skarhult 13:36, FU 2010, Lars Salminen
16. Falsterbo 9:97 – ett stenkast ifrån borgen, FU 2010, Lars Salminen
17. Kvarnby utbyggnadsområde, Malmö, FU 2010, Per Sarnäs
18. Stora Uppåkra 2:76 m.fl., FU 2011, Joakim Frejd
19. Färlöv 19:3, Färlövs socken, Kristianstads kommun, AU 2011, Joakim Frejd
20. VA inom Bollerups säteri, Bollerups socken, Tomelilla kommun, FU 2011, Lars Jönsson
21. Södervidinge 28:1 – Kyrkogården, Södervidinge sn, Kävlinge kommun, FU 2011, Lars Salminen
22. Råbelöv 26:5, Fjälkestads sn, FU 2011, Jan Kockum
23. Citadellstaden 2:1, Landskrona, FU 2011, Lars Jönsson
24. Innerstaden 1:14 och 1:152, Malmö, FU 2011, Joakim Frejd
25. Hammarlövs bytomt, Hammarlövs sn, FU 2010, Per Sarnäs
26. Kristian IV 10 i Kristianstad, Kristianstad, FU 2011, Jan Kockum
27. Skurups bytomt, Skurups kommun, FU 2001, Lars Salminen, Ingrid Gustin & Joakim Frejd
28. Norra Vallvägen i Kristianstad, Kristianstad, FU 2011, Jan Kockum
29. Östra Storgatan i Kristianstad, Kristianstad, FU 2011, Jan Kockum
30. VA-ledningar inom Östra Asmundtorps bytomt, Trollenäs sn, Eslövs kn, FU 2002–2003, Lars Salminen, Ingrid Gustin & Joakim Frejd
31. Residenset 1, fornlämning 20, Malmö stad, FU 2010–2011, Per Sarnäs
32. Sutaren Mindre 6, fornlämning 17, Vellinge sn, Vellinge kn, FU 2011, Per Sarnäs
33. Limhamn 151:461, Hyllie sn, AU 2011, Jan Kockum
34. Åhus 30:1 m fl, Åhus sn, FU 2011, Jan Kockum
35. Rinkaby S:3 m fl, Rinkaby sn, FU 2011, Jan Kockum
36. Hjulhamngatan, fornlämning 20, Malmö. FU 2011, Joakim Frejd
37. Vadensjö bytomt, RAÄ 27, Vadensjö sn, Landskrona kn. FU 2003, Lars Salminen, Ingrid Gustin & Joakim Frejd
38. Fjärestads kyrkogård, Fjärestads sn, FU 2011, Jan Kockum
39. Kv Kabbalöken 26 i Åhus, Åhus sn, FU 2011, Jan Kockum
40. Kv Slussen 1 i Malmö, Malmö, FU 2011, Jan Kockum
41. Husie 172:123, Husie sn, FU 2011, Kristian Brink
42. Övra Glumslöv 11:8 och 11:12, Glumslövs sn, FU 2001, Christer Carlsson
43. Tillgänglighetsanpassning av ingången till Bårslövs kyrka, Bårslövs sn, FU 2011, Christer Carlsson
44. Veberöds kyrka, Veberöds sn, FU 2010–11, Jan Kockum & Joakim Frejd
45. Sjögatan och Månsgatan i Åhus, Åhus sn, FU 2011, Jan Kockum
46. Arilds kapell, Brunnby sn, FU 2007-2008, Lars Salminen & Ingrid Gustin
47. Hallaröds kyrka, Hallaröd sn, FU 2011, Ingrid Gustin
48. Norra Vrams kyrka, Norra Vrams sn, FU 2004, Lars Salminen & Ingrid Gustin
49. Vintrie 24:42, Bunkeflo sn, Malmö kn, FU 2010, Per Sarnäs
50. Dränering av Hammarlunda kyrka, Hammarlunda sn, FU 2011, Thomas Linderöth
51. St Petri kyrka, Malmö, FU 2011, Ingrid Gustin
52. Markarbeten vid Vä kyrka, Vä socken, FU 2011, Christer Carlsson
53. Lövestad 57:1, fornlämning 92, Lövestads sn, Sjöbo kn, FU 2011, Per Sarnäs
54. Trådbussar i Landskrona stad, Landskrona stad, FU 2003, Jan Kockum & Lars Salminen

55. Citadellstaden 2:1, Landskrona. FU 2010-2011, Lars Salminen & Jan Kockum
56. Förhistorisk boplats vid Öllsjö 59:2, Skepparslövs socken, FU 2011, Christer Carlsson
57. Sankt Gertrud 4, fornlämning 20, Malmö stad, FU 2011, Ingrid Gustin
58. Stora Hammar,
59. Innerstaden 1:14 – Lilla Torg och Gustav Adolfs Torg, fornlämning nr 20 i Malmö stad, Malmö kommun, FU 2011, Joakim Frejd
60. Kristianstad 4:4 och 4:11 vid Östra Centrum, Kristianstad stad, FU 2011, Christer Carlsson
61. Innerstaden 1:14, Skomakaregatan, fornlämning nr 20, i Malmö stad, Malmö kommun, FU 2011, Ingrid Gustin
62. Hamnen 21:147 och Innerstaden 1:14, fornlämning Malmö 20, Malmö stad, Malmö kommun, FU 2011, Ingrid Gustin
63. St Nicolai kyrka, fornlämning 19 i Trelleborgs stad, Trelleborgs kommun, FU 2011, Ingrid Gustin
64. Barsebäck 77:1 m fl, fornlämning nr 35 i Barsebäcks socken, Kävlinge kommun, FU 2011, Ingrid Gustin
65. Markarbeten vid Norra Åsums kyrka, Kristianstad socken, Kristianstad kommun, FU 2011, Christer Carlsson
66. Markarbeten i Västra Varvsgatan i Åhus, Åhus stad, Kristianstad kommun, FU 2011, Christer Carlsson

